

A-PDF Image To PDF Demo. Purchase from www.A-PDF.com to remove the watermark

NÁVOD K OBSLUZE

ŠKODA RAPID

VII vydání

1 9 3 7

Č. 2837

A S A P

akciová společnost pro automobilový průmysl
MĚDĚNA BOLESLAV

POZOR! - VELMI DŮLEŽITÉ!

Desatero pro dobrého řidiče!

- I. Pročtěte si důkladně návod k obsluze vydaný továrnou pro každý typ. I když jste odborníkem, naleznete tam nová a užitečná informace.
- II. Měňte olej v orgánech, ošetřujte olejový filtr motoru i mazávejte celý vůz přesně dle návodu továrny.
- III. Nezrychlujte nikdy nový vůz během prvních 1000 kilometrů přes 45 km za hodinu na přímý záběr, aby se celé hnací ústrojí mohlo při hojném mazání dobře zaběhnouti.
- IV. V zimě nejezděte plnou rychlostí, dokud se olej v motoru důkladně neprohřál.
- V. Nikdy nenechte motor točit naprázdno na vysoké otáčky, zejména je-li chladný.
- VI. Před delší jízdou vůz vždy promažte a vezměte s sebou zásobu oleje.
- VII. Vůz nikdy nepřetěžujte, řidte se vždy údaji továrny, ať iž jde o vůz osobní či nákladní.
- VIII. Jezděte rozumnou rychlosí, dle povahy cesty, na níž se nacházíte, nespolehejte se na brzdy, dobrý řidič užívá brzdy co nejméně.
- IX. Často vůz čistěte. Při tom najdete často drobné závady, jichž včasné opravení předejdě pozdějším vydáním.
- X. Alespoň jednou za rok vůz rádně prohlédněte, případně částečně rozeberete a přesvědčte se, že je vše v dokonalém pořádku.

Za těchto podmínek udržíte si vůz dlouhá léta v bezvadném stavu, uspoříte si zbytečné výdaje a zvýšíte jeho rentabilitu a spolehlivost!

Technická data vozu Škoda - Rapid.

Počet válců v motoru	4
Vrtání válců	70 mm
Zdvih pístů	90 mm
Obsah válců	1.4 litru
Druh motoru	čtyřdobý
Výkon na brzdě	31 ks
Blok válců	v celku se svrškem, klikové skříň
Materiál vložek válců	nitrovaná šedá litina
Hlava válců	snímací
Uspořádání ventilů	stojaté, postranní
Počet ložisek klikového hřidele	3
Materiál pistů	hliník
Mazání motoru	oběžné, tlakové
Zapalování	bateriové, 6 V
Spojka	disková, suchá
Největší rychlosť jízdy	asi 100 km/hod.
Nejmenší rychlosť na přímý záběr	asi 8 km/hod.
Rízení	na pravé straně
Mazání chasis	centrální
Brzda nožní	hydraulická, na 4 kola
Brzda ruční	na zadní kola
Kolo	píečková, papísková
Zásobní kolo	1
Ráfek kola	3,250 × 16
Přední pneumatiky	SUPERBALONY 5,75-16
Zadní pneumatiky	SUPERBALONY 5,75-16
Rozchod kol vpředu	1170 mm
Rozchod kol vzadu	1220 mm
Rozvor náprav	2650 mm
Největší délka vozu (s nárazníky)	4400 mm
Největší šířka vozu	1540 mm
Největší výška vozu (zavřeného)	1550 mm
Světlost vozu	170 mm
Váha zavřeného vozu	osи 980 kg
Počet sedadel v karoserii	4-5
Spotřeba benzínu na 100 km, při průměru 50 km	asi 9,5-10 litrů
Spotřeba oleje na 100 km, po záběhnutí	asi 0,25 litrů

Údaje tyto jsou nezávazné, konstrukční a jiné změny si vyhražujeme!

Mazání motoru.

Mazání motoru je zcela samočinné a úplně spolehlivé. Proto postačí, když se řidič přesvědčí, že ve spodní části klikové skříně je dostatečné množství oleje a v případě potřeby jej doplní čerstvým olejem na normální stav. Pro nalévání oleje je upraveno po pravé straně motoru hrdlo, uzavřené víčkem. — Před naléváním oleje přesvědčte se, není-li sító v nalévacím hrdle znečištěno a případně je vyčistěte. K zjištění stavu oleje slouží tyčinka, umístěná vedle nalévacího hrdla. Na tyčince jsou vyznačeny záseky, představující značky minimálního a maximálního stavu oleje. Přesvědčujte se denně o stavu oleje tím, že do sucha otřenou tyčinku zasunete znova do jejího otvoru. Hladina oleje, na tyčince vyznačená, nemá nikdy dosahovat pod značku minimálního stavu oleje, neboť nedostatek oleje v motorové skříně by mohlzpůsobit značné poškození motoru.

Po doplnění stavu oleje je nutno víčko opět dobře uzavřít.

Jako vhodný olej pro mazání motoru v létě hodí se některý z minerálních olejů dobrých značek, prostý všech mechanických nečistot, s obsahem popelu max. 0.01%, kyselin max. 0.01% ISO₂I, viskosity 7—11° E (stupně viskosity) při 50° C. Ten to letní olej odpovídá normalisovanému minerálnímu oleji C2X, dle ČSN 1156. V zimě doporučujeme používat oleje, jehož bod tuhnutí jest nejméně minus 15° C a který při 50° C má viskositu 4—7° E a při 0° C 100 až 200° E. Takový zimní olej odpovídá normalisovanému minerálnímu oleji COXZ dle ČSN 1156. Při jinak stejných vlastnostech má se dáti přednost oleji, jehož viskosity při nízké teplotě jest menší.

Nikdy nemíchejte minerální olej s olejem rostlinným. Když měnите jednotlivé značky oleje minerálního, vypusťte napřed starý olej, tak aby oleje různých značek nebyly míseny.

Používáním se olej v motoru časem znehodnocuje. Proto je nutno vypustit jej za určitou dobu z klikové skříně a nahradit čerstvým. U nového vozu má se to dít po prvé po 400 km, po druhé po dalších 800 km, po třetí po dalších 1500 km a pak normálně vždy po vjetých 2000 km. Olej se vypouští zátkou

na dnu spodního víka klikové skříně ihned po skončené jízdě, dokud je ještě horký a dobře tekutý. Motorovou skříň vypláchněte řídkým čistým olejem, nikoliv ale benzinem nebo petrolejem. Motor nechte běžet s tímto olejem jednu až dvě minuty na prázdro, pak jej vypusťte a naplňte motor čerstvým olejem.

Motory jsou opatřeny olejovými filtry, upevněnými po pravé straně bezprostředně na válcový blok. Po ujetí cca 2000 km (připadně i dříve) nutno demontovatí víčko filtru (šest šroubků), vyjmouti plstěný válec filtru a důkladně jej proprati zevně i uvnitř v benzинu. Pak je nutno jej dátí rádně uschnouti, aby všechnen benzín se vypařil. Také vnitřek nádoby filtru propláchne se dobré benzinem, který se vypustí spodním vypouštěcím šroubkem. Při opětné montáži filtru je nutno, aby všechny šroubky byly důkladně utaženy, aby filtr byl těsný.

Seřizování rozvodu.

Rozvod je z továrny přesně seřízen a nepotřebuje — kromě občasného seřízení vůle mezi zdvihátkem a ventilem — žádné obsluhy. Tato vůle má obnášeti při studeném motoru 0.2 mm u ssacího a 0.25 mm u výfukového ventilu. Upozorňujeme, aby po provedeném seřízení byla přílužná matice zdvihátku velmi silně utažena.

Je-li nutno provést po demontáži motoru nové seřízení rozvodu, jest dbátí toho, aby ssací ventil otevíral před horní úvratí o tutéž hodnotu, o kterou zavírá výfukový ventil po horní úvratí. Polohu horní úvratě lze i při event. namontované hlavě válci zjistiti tím způsobem, že po vyšroubování svíčky prvního válce (počítáno od chladiče) otáčí se klikovým hřídelem, resp. se trvačníkem tak dlouho, pokud otvorem pro svíčku uniká vzduch, načež se se trvačník pootočí tak, že se na něm vyražená značka O dostane pod značku vyraženou na zadním nosiči motoru.

Ventily mají se normálně asi po 5000 ujetých km kontrolovat, nenastalo-li nějaká abnormální příčina, která by způsobila jejich netěsnost v sedlech. Pravidelně se shledá, že ventily i sedla jsou v pořádku a není nutno je zabrousit. Jen v tom výjimečném případě, že by netěsnily, nutno tak učiniti a pak znova seřídit správnou vůli mezi zdvihátkem a ventilem. Pra-

videlnou prohlídkou udrží se ventily i sedla v dobrém stavu a shledá se, že vydrží bez zábrodění mnoho desítek tisíc kilometrů.

Při prohlídce ventilů nutno sejmout hlavu s válců a její těsnění, což se smí stát až po úplném vychladnutí motoru. Ještě velmi důležito, aby při opětné montáži hlavy bylo docíleno dokonalého utěsnění. Každá netěsnost mohla by způsobit vniknutí vody do válců a ohrozit tak chod motoru. Vniknutí byť i jen nepatrné vlhkosti k svíčkám způsobuje už nemilé poškození motoru. Demontované těsnění — méně když je s úspěchem použito — musí být velmi počlivě chráněno před jakýmkoliv mechanickým poškozením. — Matice šroubů hlavy válců utáhnou se při montáži napřed lehce, pak teprve pevně. Při dotahování postupuje se křížem a symetricky od středu k oběma koncům hlavy. Po krátkém běhu motoru dotáhnou se všechny matice znova a s citem; tato dotahování opakuje se asi po 500 a 1000 ujetých km. I při dalším provozu doporučuje se dotažení matic na hlavě válce občas kontrolovat.

Obsluha a seřizování zapalování.

Bateriové zapalování je z továrny přesně seřízeno a nevyžaduje žádné běžné péče.

Primérní proud z baterie nebo dynama prochází přes rozváděcí skříňku a zapalovací cívku do přerušovače. Přerušování indukuje se v sekundém vinutí cívky proud o vysokém napětí, který je rozdělovačem přiváděn k jednotlivým svíčkám.

O mazání rozdělovače viz poučení v přiložené brožuře o elektrickém zařízení vozu.

Na jiném místě, než v návodu udáno, nesmí být rozdělovač za žádných okolností mazán. Zejména musí být zabráněno vniknutí oleje k mechanismu přerušovače a mezi kontakty. Také před prachem a nečistotou musí být přerušovač úplně chráněn; má být vždy úplně čistý a suchý!

Po ujetí cca 10.000 km doporučujeme obrousiti lehce kontakty přerušovače velmi jemným plochým pilníčkem a velmi dobře je pak očistiti. Tato práce, jakož i nastavení správné výše mezi kontakty, měly by být prováděny vždy v odborné dílně.

Indukční cívka bateriového zapalování nevyžaduje vůbec žádného ošetření.

Pořad zapalování jest 1, 3, 4, 2, t. i. zapalování směsi děje se postupně v prvním, třetím, čtvrtém a druhém válci, počítáno od chladiče. Jest tedy kabel od svorky čís. 1 na rozdělovači veden ke svíčce I.*I válce, kabel svorky č. 2 na rozdělovači ke svíčce III. válce, kabel svorky čís. 3 na rozdělovači ke svíčce IV. válce a kabel svorky čís. 4 na rozdělovači ke svíčce II. válce.

— Správné zapojení svíčkových kabelů je velmi důležité, neboť jsou-li přehozeny, motor jde buď velmi nepravidelně, nebo vůbec ne. Čísla určující správný pořad zapalování jsou odlišna na hlavě válců, poblíže svíček.

Zastaví-li se motor, aniž by se oložením nebo lépe vytažením klíčku přerušilo zapalování, t. j. okruh primérního proudu, jest nebezpečí, že se baterie zcela vybije a cívka vážně poškodí. Proto je bezpodmínečně nutno vytáhnout klíček vždy, když motor stojí. Zvykněte si motor zastavit vždy úplným vytážením klíčku. Zapalování zapněte vždy bezprostředně před spuštěním motoru. — Z bezpečnostních důvodů nachází se na přístrojové desce kontrolní žárovka. Stojí-li vůz a není-li motor v chodu, nemá tato žárovka svítiti, neboť to by bylo znamením, že zapalování není vypnuto.

Je-li nutno součásti pohonu rozdělovače rozebrati, jest při opětné montáži dbátí toho, aby byly opět stejným způsobem zamontovány.

Bylo-li nutno seřidit zapalování úplně znova, jest dbátí toho, aby okamžik zážehu byl postaven na horní úvrať pistu. Automatický regulátor postará se sám, aby předstih byl přizpůsoben okomžitým otáčkám motoru.

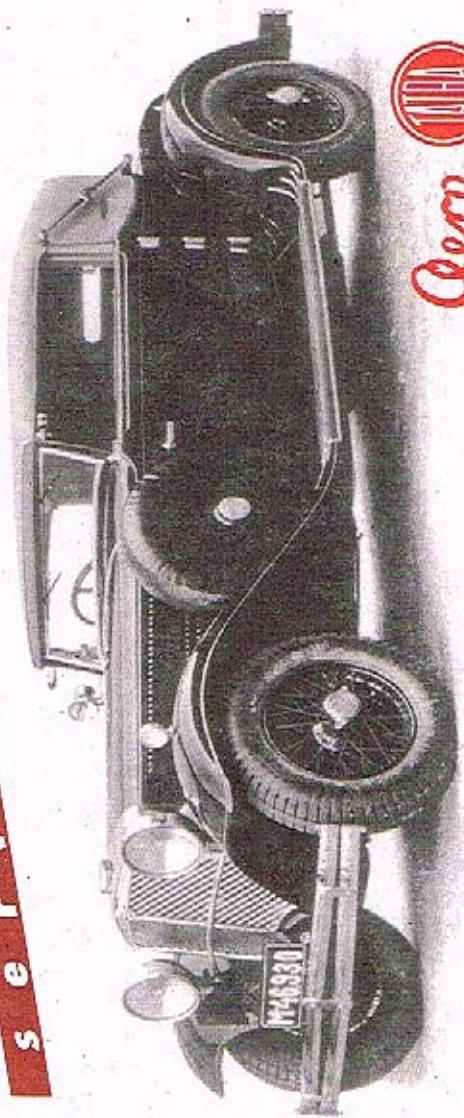
Jest velmi důležité, aby všechny kabely, vedoucí od cívky k rozdělovači a k rozváděcí skřínce, měly dobrý dotyk a svorky byly dobře uzařeny.

Další podrobnosti o ošetřování bateriového zapalování jsou obsaženy ve zvláštní přiložené brožuře. Viz též schema zapojení elektrické instalace.

* Císla válců odlišá na motoru jsou arabská.

Veteran
service

Aktuální nabídka
www.veteranservice.cz

Výroba dobového příslušenství, profilových těsnění na historická vozidla
a náhradních dílů na vozy Aero a Tatra

Karburátor.

Karburátor je buď spádový nebo horizontální a je opatřen automatickým startovacím zařízením. Za účelem zabránění kondensování je upraveno velmi účinné předehřívání ssaci trouby. Kromě toho u spádového karbulátora je nejnižší místo ssaci trouby opatřeno slabou trubičkou, jejíž vnitřní otvor má být čas od času pročistěn. Tato trubička slouží k tomu, aby přebytečný benzín, který by při event. přeplavení karbulátoru (na př. při sponštění) natekl do ssaci trouby, mohl odtamtud opět vytéci.

Trysky karburátoru jsou velmi snadno přístupny, když se povolí oba šrouby se čtyřhrannou hlavou, které spojují plovákovou komoru karburátoru s tělesem. Trysky jsou montovány na plovákové komoře a k jich povolení lze použít jednuho z výše uvedených šroubů, který na svém konci má čtyřhran, odpovídající čtyřhrannému otvoru na tryskách.

Podrobnosti o konstrukci karburátoru a o jeho obsluze jsou obsaženy v přiložené brožuře.

Postup při sponštění motoru je popsán ve zvláštní kapitole (viz dále).

Benzinová pumpa

(jen u spádového karburátoru).

Přívod benzínu do karburátoru obstarává automatická membránová mechanická benzinová pumpa, poháněná vačkovým hřidelem, takže benzín je přiváděn do karburátoru pod tlakem. Tato benzinová pumpa dodává do karburátoru potřebný benzín stále, pokud je motor v chodu. Mimo to má pumpa ještě zvláštní zařízení, jímž je možno ručně načerpat benzín do karburátoru i v tom případě, že motor stojí. K tomu účelu upravena je na spodní části benzinové pumpy zvláštní ruční páčka. Touto ruční páčkou je nutno načerpat benzín do karburátoru vždy, když po vyčerpání zásoby benzínu v hlavní nádrži motor se nedostatkem paliva zastaví a má po doplnění zásoby paliva v nádrži opět být uveden do běhu, nebo když z nějaké příčiny (na př. vypařením) klesne hladina benzínu v plovákové komoře karburátoru. K načerpání benzínu lze sice v takovém případě také použít elektrického startera, který

motorem tak dlouho otáčí, až benzín se načerpá, avšak tento postup se nedoporučuje, neboť je zdlouhavý a zbytečně vyčerpává baterii.

U horizontálního karburátoru není použito benzínové pumpy. Palivo přitéká do karburátoru vlastním spádem.

Čistič benzину.

Čistič benzину je vytvořen buď přímo v benzínové pumpě, nebo je montován na levé straně přístrojové desky. Působí dvojím způsobem, že jednak odlučuje hrubé nečistoty z paliva, které se hromadí na dně skleněné nádobky, jednak zabráňuje hustým sítím, aby se jemné nečistoty nedostaly do karburátoru a do trysek. Chceme-li benzínový filtr vyčistit, uzavřeme přílož benzínu do karburátoru a povolíme matku třmenu, kterou je přitažena skleněná nádobka filtru. Pak je přístupno jemné síť, které vyjmeme a vyčistíme v benzínu. Také vnitřek skleněné nádobky dobře vyčistíme a vypláchneme benzínem. Jest důležité, aby při čistění filtru nebylo porušeno korkové těsnění skleněné nádobky, neboť mohlo by to způsobit ztrátu benzínu.

Čistič vzduchu.

Na ssacím hrádku karburátoru je namontován vzduchový filtr, který působí též jako tlumič ssání. Vzduchový filtr má vložku, na které se zachycuje prach a nečistoty, obsažené v nassávaném vzduchu, takže motor je napájen vždy jen nejčistším vzduchem. Vždy po ujetí cca 2000 km je nutno filtraci vložku vyprati v benzínu a pak ji opět navlhčit směsí 50 procent oleje a 50 procent benzínu. Navlhčení samotným olejem se nedoporučuje, neboť by to snížilo výkon filtru a zvýšilo spotřebu benzínu.

Ventilátor a dynamo.

Ventilátor je spolu s dynamem poháněn pryžovým klínovým řemenem, který nevyžaduje žádné mimořádné péče. Řemen

nemá být nikdy příliš pevně napnut, nesmí však také být volný, aby prokluzoval, a má být chráněn od styku s olejem.

Ventilátor je uložen na hřídelíku vodní pumpy. Kulickové ložisko v náboji ventilátoru nutno namazat vždy po ujetí cca 1000 km. Maznička tohoto ložiska nachází se na levé straně tělesa vodní pumpy. O mazání hřídelíku vodní pumpy viz dále v kapitole o chlazení.

Dynamo má excentrické uložení hřídelíku, takže jeho natáčením v objímce lze řemen ventilátoru napínati. Při napínání jest dbátí toho, aby byla zachována rovnoběžnost obou řemeniček.

O mazání dynama viz příslušný odstavec v přiložené brožurce o elektrickém zařízení.

Velmi důležité je, aby kabely zapojení dynama nebyly přehozeny a aby spojení bylo bezvadné. (Viz přiložené schema elektrického spojení.) V opačném případě by dynamo nefungovalo, případně by se i spálilo a také regulační přístroj mohl by se poškoditi.

Spouštění motoru.

Při spouštění motoru doporučuje se zachovatí tento postup:

1. Přesvědčte se nejprve, že-li v chladiči dostatek vody, v klikové skříni dostatek oleje, v nádrži dostatek benzínu a že-li benzínový kohout otevřený.

2. Nemáte-li jistotu, že v karburátoru je dostatek benzínu, tedy jej tam ručně načerpejte páčkou, nalézající se na spodku benzínové pumpy (viz příslušný odstavec — platí pouze pro spádový karburátor).

3. Zasuňte klíček do přepínací skříně elektrického zařízení, zastrčte jej zcela dovnitř a otočte, až se rozsvílí červená kontrolní svítidla.

4. Vytáhněte knoflík starteru karburátoru (uprostřed pod arm. deskou) zcela ven a při tom

5. stiskněte nožní pedál spouštěče, nacházející se na levé straně, vedle pedálu spojkového. Plynový pedál nechte při tom naprsto v klidu.

6. Jakmile motor naskočí, povolte pedál elektr. spouštěče, knoflík starteru karburátoru nechte však dosud povytažený a pak teprve pomalu přidávejte plyn lehkým přitlačením na accelerátorový pedál, aby podtlak působil dálé na spouštěcí trysku. Kdyby se motor při přidání plynu zastavil, je to znamení, že je dosud příliš studený. Opakujte spouštění s vytáženým knoflíkem starteru a nechte motor tak dlouho běžet bez přidání plynu na malé otáčky, až se zahřeje a snese přidání plynu.

7. Nenaskočil-li by motor po několikerém spouštění shora naznačeným způsobem, je to znamení, že je přesycen benzinem. Pak opakujte spouštění bez použití starteru karburátoru, tedy bez vytážení knoflíku, avšak s plynovým pedálem plně stlačeným.

8. Je-li motor zahřály, doporučuje se při startování nepoužívat starteru karburátoru a startovat elektrickým spouštěčem při mírném stlačení plynového pedálu.

Upozorňujeme při této příležitosti, že velkou důležitost pro bezvadné spouštění má volba správného oleje v motoru. Tak příliš hustý olej, zvláště za chladného počasí, může mít na spouštění velmi neblahý vliv. Upozorňujeme proto na poznámky ve statí o motoru v zimě.

Jakmile motor naskočí a krátkou dobu s vytáženým knoflíkem starteru běží, doporučuje se tento knoflík zcela zasunout, aby nebyla zvýšena spotřeba paliva.

Montáží karburátoru se starterem docílí se nejen nejrychlejšího a spolehlivého nastartování, ale ponechá-li se za studeného počasí táhlo starteru i několik prvních minut jízdy povytaženo, je možno i se zcela studeným motorem ihned po nastartování odjeti, a to pružně a bez obavy, že se motor zastaví. Teprve, když motor se zahřeje, zasune se táhlo starteru (má se to však stát co nejdříve!).

Avšak z důvodů, které jsou bliže popsány v následující kapitole o motoru v zimě, varujeme důklivě, aby tento způsob jízdy se studeným motorem a vytáženým táhlem starteru byl běžně používán.

Upozorňujeme, že činnost starteru projevuje se při každém povolení plynu intensivním syčením karburátoru, čímž jezdec je upozorněn, aby starter vypnul. Příliš dlouhé použití starteru

zvyšuje totiž také spotřebu benzínu, a přispívá k předčasnemu vyběhání válců.

Doporučujeme velmi důklivě nenechat běžet nový, nezaběhnulý motor na velké otáčky naprázdno, neboť mohlo by to vésti k vážnému jeho poškození, aniž by to mělo prakticky cenu. To platí ve zvýšené míře v prvních 1000—1500 km jízdy.

Správný chod motoru závisí na správně fungujícím mazání, zapalování, dobré komprezi a chlazení. Snadné naskočení motoru a klidný, vyrovnaný chod svědčí o tom, že motor je v pořádku.

Motor v zimě.

Spouštění motoru v zimě je obtížnější, neboť stěny válců a nassávaný vzduch jsou studené a směs se nesnadno zapaluje. Proto je zvlášť v zimě nutno dbát toho, aby mimo prvořidní zimní olej byla i baterie udržována v pořádku a ventily rádně těsnily. Splnění těchto požadavků má příznivý vliv na spouštění a chod motoru v zimě, kdy ostatní vnější podmínky jsou nepříznivé.

Při spouštění je nutno motor nejprve ručně několikrát prototočili, aby se díly motoru uvolnily. Pak teprve je možno startovat elektrickým spouštěčem normálně, jak popsáno. Ruční prototočení doporučuje se za chladnějšího počasí v každém případě, neboť se jím velmi ušetří baterie.

Při obzvláště velkých mrazech naplní se chladič horkou vodou, do motoru naleje se teplý olej, ohřejí se svíčky atd. Je-li však motor v pořádku, t. j. má-li dokonale těsnící ventily a hlavy válců, neopotřebovaný zimní olej nejlepší jakosti, dobrou komprezi, rádně ošetřovanou baterii a zapalování v dobrém stavu, nejsou tato opatření nutná a motor po ručním prototočení i ve studeném stavu lehce naskočí.

Kdyby se stalo, že po delším natáčení elektrickým starterem vyčerpala se baterie tak, že elektrický starter správně nezabírá, je radno roztočit motor ruční klikou. I v tom případě však, když je baterie již příliš slabá k startování, může mít dosti proudu k bezvadnému zapalování.

Velmi důležité upozornění: V zimě nebo při chladném počasí nesmí být motor nikdy hned po nastartování hnán na plné otáčky. Zjistilo se totiž, že hlavní vinu na předčasném vyběhání

válců má bezohledný způsob, kterým po spuštění za studena je motor ihned hnán na vysoké otáčky. V takovém případě nemá studený a proto hustý olej dostatek času, aby se dostal na plochy válců, neboť to se může stát teprve po jeho prohřátí a zřídnutí. Písty pohybují se tedy na sucho a způsobují rychlejší a předčasnější opotřebení válců. Toto opotřebení se zvětšuje korosí od nedokonalého spalování za studeného stavu motoru, a to ve větší míře ještě při použití lihobenzinové směsi.

Aby bylo tedy docíleno co největší trvanlivosti válců a pístů, doporučujeme ve vlastním zájmu zákazníctvu co největší opatrnost a ohleduplnost při spouštění. Před počátkem jízdy má se vždy vyčkat, až se motor při malých otáčkách zahřeje a olej zřídne.

Všeobecně je platná zásada, že motoru víc škodí přechlazení, než i přehřátí, pokud toto ovšem není přílišné, takže by způsobovalo ztrátu chladicí vody. Jako nejpříznivější teplotu vody v horní části chladiče považujeme 85—90° C.

Poruchy při běhu motoru.

Motor nestartuje.

Přečtěte si pozorně předchozí kapitoly o startování a o motoru v zimě a postupujte přesně podle návodu, který je tam uveden.

Přesvědčte se, je-li v karburátoru dost benzinu, případně jej tam načerpejte. Viz stranu 9. a 10. Doporučuje se také naplnit plovákovou komoru zcela čerstvým benzinem.

Přesvědčte se, je-li klíček zapalování zcela zasunut a otočen až do rozsvícení kontrolní svítilny.

Přesvědčte se, není-li ucpáno benzinové vedení, sítnka, dyxy karburátoru atd. (Viz přiloženou brožurku o karburátoru.)

Přesvědčte se, je-li zapalování v pořádku. Zaolejované nebo zapečené svíčky očistí se v benzinu.

Vzdálenost elektrod má obnášet 0.5—0.6 mm. Svíčky s prasklou isolací nutno vyměnit. Kabely svíček nesmí mít nikde krátké spojení, vadné kabely je nutno vyměnit.

Přesvědčte se, jsou-li ventily těsné, není-li těsnění hlavy válců porušeno a mají-li všecky čtyři válce dobrou kompresi. Nejsou-li kontakty přerušovače leskle čisté, nutno je dát obrousit velmi jemným pilničkem a velmi dobře je pak očistit. Tuto práci přenechte však odborné dílně, která provede zároveň správné seřízení kontaktů.

Motor klepe a mláti.

Tento úkaz svědčí o vážném defektu (vyteklá ložiska, zadřené pisty, vytlučené čepy, volné víko ojnice atd.), a musí být odstraněn odborníkem. Slabé kovové klepání může být zaviněno i příliš velkým předstihem — překontrolovat seřízení zapalování.

Motor se přehřívá, z chladiče stoupá pára.

Přesvědčte se, je-li řemen ventilátoru a ventilátoru v pořádku, je-li v chladiči dostatek vody, nejsou-li ucpány vodní kanály nebo chladič, není-li zapalování postaveno na zpožděný zážeh, je-li mazání v pořádku a v motoru dostatečné množství oleje. Přesvědčte se také, funguje-li vodní pumpa, a není-li její těsnění porušeno, nebo není-li chladič příliš zakryt.

Motor ztrácí otáčky.

Kontrolujte mazání, stav oleje a vody v chladiči. Prohlédněte zapalování, není-li krátké spojení v kabelech. Zkontrolujte rozdělovač a kontakty přerušovače.

Motor střílí.

Nedostatečný přítok benzину. Přesvědčte se o stavu benzинu v nádrži, není-li již normální zásoba vyčerpána, případně přepněte benzинový kohout na »reservní zásobu« (viz str. 27), a dočerpejte benzин ručně benzинovou pumpou opět do karburátoru. Přesvědčte se, není-li ucpán benzинový kohout, benzинové potrubí, benzинový filtr a trysky a není-li v benzинu voda. Prohlédněte kabely svíček, nejsou-li poškozeny a svíčky, nemají-li krátké spojení a nepřehřívají-li se, případně je vyměňte za vhodné. Jsou-li ventily netěsné nebo zůstávají viset, je nutno je zabrousit a vyčistit ve vedeních. Zkontrolujte vůli mezi ventilem

a zdvihátkem (0.2 mm u ventilu ssacího, 0.25 mm u ventilu výfukového při studeném motoru). Přesvědčte se, není-li porušeno těsnění hlavy válců.

Spojka

Spojka je suchá jednodisková a nevyžaduje normálně výběc obsluhy. V případě, že by se třecí plochy zamastily a spojka klouzala, je nutno tyto po sejmání víčka benzinem propláchnout za pomalého otáčení rozláčecí klikou. Klesající teplota každých okolností zabránila, neboť se při tom spojka může málne zahřívá a může se vážně poškodit.

Spojka je tak konstruována, že normální opotřebení lamely lze vymezit stavěcími matkami na vypínačích páčkách tím způsobem, že se všechny matky povolí o stejný počet závitů, a prolihatkami opět řádně pojistí. Opotřebení lamely při normálních poměrech a správné obsluze spojky je velmi nepatrné, proto seřízení spojky bude nutno po velmi dlouhém čase.

Vypínačí objímka s kuličkovým ložiskem může se vždy po vjetí cca 1000 km několika kopkami oleje, které se nakapou do mazničky, sahající až nad podlahu pedálů (za šlapkou startérů).

Spojka má být vypnuta jen při měnění rychlosti, jinak může být stále zapnuta. Při vypínání spojky se plynubírá, aby se motor, vypnutím spojky plně odlehčen, přiliš nerozběhl. Při zapínání spojky nutno plyn u zase přidat, poněvadž se motor znova zatěžuje.

Prokluzování spojky, na př. při pomalejší jízdě za povozem a pod., způsobuje její rychlé opotřebení, případně i poškození. Proto nesmí být používáno.

Rychlostní převody

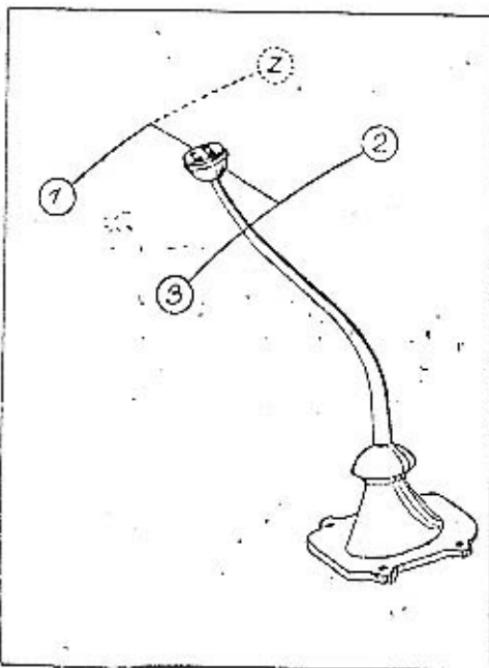
Udržování rychlostních převodů omezuje se na doplňování zásoby speciálního minerálního oleje pro synchronizované převodové skříně, který se nalévá postranní zátékou na pravé straně.

skříně. Hladina oleje má dosáhnouti asi 1 cm od okraje nalévacího hrdla.

— Poněvadž celá skříně je dokonale utěsněna, stačí doplniti zásobu maziva vždy po 2000 km. Po 4000 km budiž olej vypušťen a po důkladném propláchnutí skříně petrolejem nebo lépe směsi benzingu a benzolu, skříně naplněna opět čerstvým olejem. Důkladného propláchnutí se docílí nejlépe zvednutím zadních kol, spuštěním motoru na malé otáčky a zasouváním jednotlivých rychlosťí. — Upotřebeného oleje lze po pečlivém přefiltrování a doplnění čerstvým olejem opět použít k mazání převodové skříně nebo diferenciálu. — Rychlostní převody mají tři stupně vpřed a zpětný chod. Jednotlivé polohy zasouvací páky — viz připojený obrázek — jsou na její rukojeti naznačeny.

Převody běží bezhlučně, abnormální hluk může pocházet od nedostatku maziva nebo prasknutí kuličky ložiska a často od nesprávné obsluhy. V tom případě jest nutno ihned se přesvědčiti o závažnosti defektu.

Pro snadné řídění rychlosťí je převodová skříně opatřena synchronisací u II. a III. rychlosti. Zvláštní kuželové třecí spojky vyrovnají nestejnou otáček ozubených kol před jejich zasnutím, čímž se docílí bezhlučnost. Tyto kuželové spojky zrychlují, respektive zpožďují jen části hnacího mechanismu, nikoliv však motor. Je tedy bezpodmínečně vnuco při přesouvání vypnouti spojku vozu u synchronizované skříně stejně jako u skříně normální.

Postup řadění u synchronisované skříně liší se poněkud od postupu při skříni normální, a to hlavně při přechodu z rychlosti vyšší na nižší.

Při řadění na vyšší rychlosť (na r. z. I. na II.), má se po vypnutí spojky za současného ubrání plynu a po vysunuti ozubeného kola ze záběru se zasouvací pákou v její střední poloze poněkud vyčkat (za účelem zpomalení jen vlastní setrvačnosti běžícího předlochového hřídele) a pak teprve se má zasunouti vyšší rychlosť, a to pomalým a stejnoměrným pohybem, až páka dosáhne své krajní polohy. Při zasouvání ze střední polohy pocítí se nejprve mírný odpor, a to v okamžiku, když na sebe dosedly kuželové plochy synchronisačních spojek, t. j. když nastává pochod synchronisace obou kol, která se mají spojiti. Jakmile tento odpor se zmenší, zasune se dalším pohybem páky vyšší rychlosť, zapne se spojka a přidá plyn.

Při řadění na nižší rychlosť z III. na II. je funkce synchronisačního mechanismu zvlášť výhodná, neboť bez tohoto zařízení bylo by nutno provádět přesouvání rychlosť dvojím vyšlapováním spojky, aby nedošlo k nepříjemnému zarachocení zubů. U převodové skříně se synchronisačním zařízením postupuje se při řadění z III. rychlosti na II. rychlosť takto: Nejprve vysune se při vyšlápnuté spojce ruční páka rychle do neutrální polohy, a pak opět pomalým a stejnoměrným pohybem přesouvá se do krajní polohy II. rychlosti. I zde je cítit mírný odpor v tom okamžiku, když na sebe dosednou kuželové plochy synchronisační spojky a vyrovnávají navzájem otáčky obou převodových součástí, které se mají pevně spojiti. Jakékoliv násilné překonávání tohoto odporu rychlým pohybem zasouvací páky znemožnilo by pochod synchronisace — který vyžaduje určitého času — a způsobilo by hlučné zarachocení kol. Teprve tehdy, když odpor na zasouvaci páce klesne, je nutno páku rychle přesunout do krajní polohy. Pak, když byl motor dříve zrychlen přidáním plynu, zapne se opět hlavní spojka vozu.

Při přechodu z II. rychlosti na I. rychlosť postupuje se jako u normální převodové skříně. Při tomto v praxi při jízdě velmi řídkém případu prospívá bezhluchnosti, když se mezi opětovaným vypnutím spojky a za převodů na volném chodu zrychlí předlochový hřidel chvilkovým přidáním plynu: ponejprv se vypne spojka normálně před vysunutím původní, vyšší rychlosti (na r. z. II.), pak se spojka při zasouvací páce v neutrální poloze

na okamžik zapne s přidáním plynu (za účelem zrychlení jen vlastní setrvačnosti běžícího předlohouvého hřídele), když po té se spojka zase vypne (po druhé a nyní teprve se zasune nová, nižší rychlosť (I.) a spojka se opět za přidání plynu zapne. Všechny tyto úkony musí sledovat rychle za sebou, neboť během nich lodi prvního vypnutí až do druhého zapnutí spojky) běží vůz jen svou setrvačností a otálerím by se příliš zpomalil.

Všeobecně tu platí zásada, že při řadění nahoru je možno a často záhadno postupovat pomaleji proto, že vůz sice běží během výše uvedeného vyčkávání jen svou setrvačností, ale za nezvýšeného odporu trati (pravidlem na rovině) a za zrychlování vozu (na př. při rozjíždění). Naopak zase při řadění dolů je nutno postupovat rychleji (s výjimkou okamžiku, kdy dříje se synchronisace, jak výše popsáno), neboť vůz běží při tom jen svou setrvačností, ale nyní za zvýšeného odporu a často i za zpomálování vozu, na př. při stoupání.

Nežli zašunete zpáteční rychlosť, je nutno vůz nejprve úplně zastavit, neboť jinak mohla by být vážně poškozena ozubená kola rychlostních převodů.

Při jízdě s kopce lze zasunutím druhé, nebo v krajním případě i prve rychlosti docílit velmi vydatného a stejnoměrného brzdícího účinku. Méně zkušeným jezdci se doporučuje, aby za tím účelem před zasunutím nižší rychlosti vůz zcela zastavili.

Spojovací hřídel s kardanovými klouby

Spojovací hřídel s kardanovými klouby nevyžaduje — až na občasnou prohlídku šroubových spojení a očištění — vůbec žádné obsluhy.

Zadní náprava

Hnací kuželové soukolí a diferenciál běží v olejové lázni, která musí být doplňována po každých 2000 km. Jako mazadlo může být použito hustého minerálního oleje. Po 4000 km má

být olej vyměněn, resp. přefiltrován a doplněn čerstvým, skříň pak vypláchnuta benzinem a benzolem. Plnění skříně děje se zátkou, přistupnou po odejmutí zadního sedadla. Na straně skříně zadní nápravy nachází se zátka, sloužící jako zančka pro výši oleje ve skříni.

Vnější ložisko náboje zadních kol může se vždy po vjetí cca 4000 km ruční tlakovou pumpou. Maznička nachází se u kola pod zadní nosnou troubou a je ze zadu vozu dobře přístupná.

Přední náprava

Vždy po 2000 km má být odšroubována nábojová uzávěrka předních kol a v náboji doplněna zásoba tuku pro mazání kuzelových ložisek.

Ostatní místa přední nápravy mazána jsou centrálně.

Přední kola mají být tak postavena, aby vzdálenost mezi postranními boky pneumatik byla vpředu asi o 4—5 mm menší než vzadu (předpoklad zachovalé pneumatiky, jinak lépe měřit na okraji rálků). Toto postavení kol nutno čas od času kontrolovat, zvláště když bylo pozorováno ztřízené neb nejisté řízení a abnormální opotřebení předních pneumatik, neboť najetím na okraj chodníku nebo větší překážku může nastati deformace pák a tyčí řízení, která poruší předepsané postavení kol.

Řízení

Skříň řízení plní se hustým minerálním olejem vždy po 4000 km mazničkou na víku. Kulové klouby řidící tyče jsou mazány centrálně.

Objeví-li se abnormální vůle, má být hned odstraněna, jinak rychle vznítí. Všechny kulové klouby musí být bez vůle a chráněny v čistotě, neboť proch působí jako smirek a způsobuje brzké opotřebení.

Brzdy

Nožní brzda je hydraulická, osvědčeného principu Lockheed. Podrobný návod k obsluze a seřizování brzd najdete v přiložené brožuře. V dalším chceme poukázati pouze stručně na hlavní body, jichž při obsluze je nutno zvlášť pečlivě si všimti a které mají základní důležitost pro správnou funkci brzd.

Princip hydraulických brzd je tento: tlakem na nožní pedál vyvolá se tlak na píst v hlavním brzdovém válci, který je umístěn pod podlahou vozu a je naplněn brzdící kaplinou. Tento hlavní brzdící válec je spojen řadou trubek s brzdícími válcemi na všech čtyřech kolech vozu. Tyto válcce mají na obou stranách písty, opírající se o konce brzdových čelistí, které jsou jíku obvykle opatřeny osinkovým obložením.

Sešlápnutím brzdového pedálu vyvolá se tlak na píst hlavního válce, který se přenáší i na tekutinu v hlavním válci, v připojených potrubích a v brzdících válcích jednotlivých kol, kde se snaží vytlačiti oba písty ven a působí tak přitlačení čelistí k brzdícím bubnům. Tlak v potrubí šíří se dle fyzikálních zákonů jednak okamžitě, jednak naprostě stejnomořně, a proto brzdění na všechna čtyři kola je úplně rovnoměrné. Ztráty třením v kapalině jsou proti ztrátám v mechanických převodních brzdových ústrojích mnohem menší, k účinnému brzdění stačí poměrně lehký tlak a zabrzdění je okamžité. To vše představuje výhody tohoto systému brzdového, ovšem jen za předpokladu, že brzdy jsou řádně ošetřovány.

V brzdovém systému musí být počítáno s roztaživostí brzdové tekutiny (při delším brzdění brzdové bubny se zahřívají a od nich zahřívá se i brzdová tekutina). Je to provedeno vyrovnavací nádobou, která tvoří zároveň i nulovou rezervu pro doplňování tekutiny v brzdovém systému. Tato vyrovnavací nádoba je spojena s hlavním brzdovým válcem, a je uzavřena plechovým víčkem s centrálním šroubem. Spojení vyrovnavací nádoby a hlavního válce je provedeno malou dírkou.

Pokud brzdy jsou v klidu, je tato dírka volná, t. j. může jí proudit podle potřeby tekutina z brzdového systému do vyrovnavací nádoby (kdy teplem se zvětšuje objem brzdové tekutiny), nebo z nádoby do brzdového systému (když tekutina

opět vychladla, nebo má-li být nahrazena případná ztráta tekutiny). Jakmile však se sešlápné brzdový pedál, musí píst v hlavním válci již při počátku svého zdvihu tento otvor uzavřít, neboť by se jinak brzdová tekutina z hlavního válce vyláčovala do vyrovnávací nádoby. V továrně je seřízení provedeno tak, aby tomu tak bylo a toto seřízení musí trvale zůstat nezměněno. Proto nikdy nesmí být prováděno seřízení brzd u nožního pedálu, ať je opotřebení brzdových obložení jakékoli.

Stav tekutiny ve vyrovnávací nádobě je nutno často — aspoň každý týden — kontrolovat. Nikdy nesmí hladina tekutiny klesnout až ke dnu, neboť vyrovnávacím otvorem by pak vnikl do brzdového systému vzduch a brzdění by bylo znemožněno. Kdyby bylo pozorováno zhoršení brzdového účinku, kontroluje v prvé řadě stav tekutiny ve vyrovnávací nádrži. Kapaliny dolévejte tak, aby hladina byla cca 10 mm pod horním okrajem zásobní nádobky. Vyrovnávací nádrž s hlavním brzdovým válcem nalézá se na pravé straně před sedadlem řidiče, a je přístupná zvláštním víčkem v podlaze. —

Při doplňování tekutiny je třeba úzkostlivě čistoty; neboť mechanické nečistoty — jako písek, bláto atd., — které by vnikly do brzdícího systému, mohou způsobit poškrábání válců, případně i ucpání potrubí, netěsnost ventilů atd. Používá-li se pro doplnění kapaliny, zachycené při odvzdušňování (viz dále), musí být taža tekutina přečistěna přes filtrační papír.

Minerální olej působí jak známo škodlivě na gumi a proto nesmí být do brzdící kapaliny přidáván, jelikož by se časem zničily ohebné hadice a manžety pístů. Voda, vniklá náhodou do brzdové kapaliny, mohla by způsobit rezavění vnitřních částí brzdového systému. Proto doporučujeme, aby bylo používáno původní brzdící kapaliny zn. »ATE«, kterou možno obdržet v kterémkoliv naší prodejně nebo opravně. Jen v krajním případě, kdy by nebylo možno opalřiti si kapalinu původní značky, jest možno nouzově si vypomoci směsi stejných dílů chemicky čistého ricinového oleje a čistého lihu (bezvodého).

Odvzdušnění brzd. Bylo-li při nějaké práci na voze přerušeno vedení brzd — na př. při demontáži náprav, výměně brzdového obložení atd., — musí být vedení po opětovném spojení potrubí opět dokonale odvzdušněno a naplněno brzdovou tekutinou. Při tom se postupuje takto:

Naplňte zásobní nádoba, jak bylo popsáno. Vyšroubujte potom k tomu určeným trubkovým klíčem (je v nářadí) zátku na horní části brzdového válce na jednotlivých kolech, zašroubujte místo ní odvzdušňovací gumovou trubičku a její konec ponorťte pod hladinu kapaliny v menší, čisté nádobě. Pak povolte odvzdušňovací šroubek asi o tři čtvrti otáčky (ale nevyšroubujte docela!) a sešlápněte pedál brzdy. Tím se vytlačí z potrubí kapalina i s bublinkami vzduchu. Toto »pumpování« opakujte tak dlouho, až se již neobjevují žádné bublinky, ale vytéká pouze čistá kapalina. Pak dotáhněte odvzdušňovací šroubek dříve ještě než odstraníte odvzdušňovací gumovou trubičku. Pak trubičku sejměte a zašroubujte šestihrannou zátku. Toto odvzdušnění provedete u všech čtyřech kol. Jen tehdy, je-li odvzdušnění rádně provedeno, je účinek brzd vyhovující.

V hlavní nádobě musí být při odvzdušňování stále dostatek kapaliny tak, aby hlavní válec byl stále pod hladinou. Jinak by se dostal opět vzduch do celého potrubí.

Při odvzdušňování je třeba pamatovat na to:

1. aby výtok u odvzdušňovací gumové hadice ležel výše než odvzdušňovací šroubek a proto nádobu pro zachycení kapaliny držte co nejvíce, ovšem ale tak, aby konec hadice vždy zůstával ponořen;
2. aby odvzdušňovací šroubek byl uzavřen teprve když pedál je úplně sešlápnut;
3. aby pedál při »pumpování« byl rychle sešlápnut a pomalu povolován.

Kdo chce zvláště účinně odvzdušňovat, může postupovat takto:

Než se po prvé povolí odvzdušňovací šroub na brzdovém válci kola, zapumpuje se pedálem několikrát, až je cítit silný odpor. Pak, za stálého tlaku na pedál, má druhá osoba poněkud povoliti odvzdušňovací šroubek. Výstup kapaliny se tím silně škrtí a způsobuje velmi účinné odstranění vzduchu v potrubí. Pak se odvzdušňovací šroub otvírá postupně více a více a pumpuje se tak dlouho, až přestanou vycházet vzduchové bublinky. — Stejně se postupuje i na ostatních odvzdušňovacích místech.

Náhlé zhoršení brzdícího účinku.

V některých případech lze pozorovat, že nožní brzda nemá dostatečný účinek, ačkoliv krátce před tím bezvadně fungovala. Příčina může být v tom, že kanálek přepouštěcího ventilku byl náhodou nečistotou ucpán. V takových případech se dobře osvědčuje, když se brzdrový pedál při brzdění dvakrát nebo třikrát prudce sešlápne, čímž se ucpání obyčejně uvolní. Je-li však při nalévání brzdrové tekutiny a odvzdušňování brzd hned s počátku přísně dbáno čistoty, pak tento úkaz není pozorovat.

Stavění brzdrových čelistí.

Je-li dráha pedálu příliš dlouhá a není-li v potrubí vzduchu, je to znamením, že se obložení již značně opotřebilo a že je třeba brzdrové čelisti seřidit. Seřizování může se dít pouze na brzdrových krytech předních a zadních kol, a má se prováděti, je-li buben chladný. Obě brzdrové čelisti lze výstředníky natáčet a přibližovat nebo vzdalovat brzdrovému bubnu. Za tím účelem otáčí se — při zdvižené nápravě — matkou výstředníku tak daleko směrem ven, až obložení lehce brousí po bubnu. Pak je nutno pootočiti poněkud zpět, až se obložení bubnu necotýká; te lze zjistili tím, že kolem lze volně otáčet.

V ostatních bodech montáže, udržování a odstraňování závad hydraulických brzd, poukazujeme na obšírnější vysvětlení v přiložené brožuře.

Upozornění. Brzdící kapalina působí zhoubně na lakování vozu. Chraňte se proto při doplňování tekutiny ve vyrovnávací nádobě, aby se tekutina nedostala na lak karoserie.

Brzdící tekutina, která by se dostala na obložení brzd, působí jako zamaštění olejem: zhoršuje podstatně výkon brzdy.

Ruční brzda

je mechanická, a působí na třecí kotouče obou zadních kol. Chod páky na zadním brzdrovém hřidelíku staví se zkracováním lana u zadní brzdrové páky. Na této páce je také stavěcí zařízení, kterým se vymezuje opotřebení brzdrového obložení. Zadní brzdrová lana mají býti občas (vždy po 2000 km) zbavena suším kartáčem prachu a bláta, a natřena zevně šletcem hustým strojním olejem.

Důležité upozornění. Ruční brzda slouží výhradně k zajištění stojícího vozu. Než však luto brzdu utáhnete, sešlápněte vždy napřed pedál nožní brzdy a v této poloze ruční brzdu utáhněte. Tím zabráníte, aby mechanickým rozvěřením čelisti zadní brzdy vniknul vzduch do brzdového vedení a zhoršil tak brzdící účinek.

Chlazení

Chlazení je vodní, centrifugální pumpou, podporované ventilátorem. K chlazení hodí se čistá, měkká voda, nejlépe říční nebo dešťová. Z tvrdé vody usazuje se v chladiči i v motoru po čase vodní kámen, který účinnost chladiče velmi zhoršuje. Vodní kámen odstraní se nejlépe horkým octem neb velmi zředěnou kyselinou solnou, která se pak musí horkým roztokem sody opět zneutralisovat. Chladič nutno pak dobře propláchnout. Jsou-li otvory v chladiči ucpány blátem, vyčistí se proudem vody, nikdy však ostrým kovovým nástrojem, kterým by se mohly jemné lamy chladiče poškodit.

Doplňování vody, která se odpařila, má se dítí před každou jízdou, nejlépe, je-li motor ještě studený. Náhlým stykem studené vody s horkou stěnou válce mohla by stěna válce popraskati.

I při jízdě, zvláště v obtížném a hornatém terénu, kontrolejte občas vodu v chladiči a případně doplňte na normální stav.

Vodní pumpa je opatřena ucpávkou, kterou nutno vždy tehdy přitáhnout, když by se pozorovalo, že propouští.

Doplňte často zásobu tuku v mazničce vodní pumpy a vždy po vjezdi 200 km ji přiláhněte o jeden závit. Tato maznička je velmi snadno přístupná na pravé straně motoru. Jako mazadla používejte vždy jen speciální, v horké vodě nerozpustný tuk pro mazání vodní pumpy.

V zimě, zvlášť je-li vůz v nevytopené garáži, je nutno všechnu vodu z chladiče i válce vypustiti. K tomu účelu je určen vypouštěcí šroub, umístěný na pravé straně pod kapotou, na hrdle vodního potrubí. Tento šroub nutno asi o dva závity povoliti, aby mohla voda vylékat. Při tom je nutno též sejmouti

nalévací uzávěrku chladiče, neboť jinak by vypouštění vody trvalo velmi dlouho, případně by ani všechna voda nevytekla.

Při menších mrazech (až do -10° C) stačí, přidá-li se do vody cca 20% čistého neutralisovaného glycerinu, aby voda nezmrzla. Na jaře je ovšem nutno chladič dobře vypláchnout od zbytků glycerinu.

Stejný účinek jako přídavek glycerinu má také denaturowaný lih; má ovšem tu nevýhodu, že se při vysoké teplotě vody, která právě v zimě je žádoucí, velmi rychle vypařuje, případně žádanou vysokou teplotu vůbec znemožňuje.

Za chladného počasí a jmenovitě v zimě za mrazu je bezpodmínečně nutno, aby byla část nebo i celý chladič a kapota zakryta silnou přikrývkou. — Za účelem zjištění, má-li motor správnou teplotu, je montován na příčné stěně dálkový teploměr. Správná teplota vody po delší cestě, kdy poměry jsou ustáleny, má být cca $85-90^{\circ}$ C. Je-li teplota vody trvale nižší než 70° C, má býti již část chladiče zakryta. Přechlození motoru způsobilo by značné zvýšení spotřeby benzingu a zmenšení jeho výkonu, a také neúměrné opotřebení válců. Při zakrývání chladiče nikdy však nesnimejte řemen ventilátoru, neboť tím by bylo vyřazeno dynamo a vodní pumpa z provozu.

Benzinová nádrž a palivo

Nádrž pojme asi 30 litrů paliva.

Dbejte, aby se do nádrže nedostala žádná nečistota, ať již při nalévání benzingu nebo jinak. Benzin doporučujeme nalévat přes husté síto nebo jelení kůži, čímž se odstraní všechny mechanické nečistoty. Na uzávěrce benzinové nádrže se nachází malá dírka, kterou nádrž je odvzdušněna. Tato dírka nesmí se upcati, jinak by benzin nepřitékal do karburátoru.

Do benzinového vedení je zapojen kohout, který se nachází vlevo od řidiče pod armaturní deskou. Tento kohout slouží k úplnému uzavření přítoku benzingu do karburátoru (na př. při čištění karburátoru) a slouží též k lomu, aby upozornil řidiče, že mu již dochází zásoba benzingu v nádrži.

Funkce jednotlivých postavení kohoutu je tato:

Jsou-li obě tlačítka zasunuta, jest přítok benzingu ke karburátoru uzavřen.

Je-li vytáženo pouze kulaté tlačítko, je přítok hlavního množství benzingu otevřen, v nádrži zůstane rezervní zásoba pro jízdu cca 60 km za normálních poměrů.

Jsou-li obě tlačítka (jak kulaté, tak šestihranné) vytážena, vytče i rezervní zásoba benzingu.

U benzínového kohoutu s jediným tlačítkem jsou funkce tlačítka tyto:

Je-li tlačítko zcela zasunuto, je přítok benzingu do pumpy uzavřen.

Je-li tlačítko povytaženo až k narážce (střední poloha), je přítok hlavního množství benzingu otevřen, v nádrži zůstává rezervní množství benzingu na cca 60 km jízdy.

Pootočením tlačítka a dalším jeho vytážením do krajní polohy otevře se přítok rezervy benzingu.

Doporučujeme jednou ročně řádně propláchnouti benzínovou nádrž, jakož i demontovat a vyčistit benzínové potrubí od nádrže ke karburátoru.

To platí ve zvýšené míře při používání lihobenzinové směsi, neboť při náhodném vzrůstu obsahu vody v palivu mohly by vzniknouti značné potíže v provozu.

Baterie

Péče o akumulátorovou baterii patří mezi nejdůležitější povinnosti řidičovy. Správné udržování baterie jest jednoduché, zanedbáním však mohou vzniknouti poruchy v zapalování, spouštění a v osvětlovacím a elektrickém zařízení vůbec, po případě i úplná zkáza baterie.

Baterii stačí prohlédnouti v létě za 2—3 týdny, v zimě za 4—5 týdnů. Jest umístěna vpředu pod kapotou a tedy velmi snadno přístupna. Nejprve uvolníme třmen, sejmeme víko a odpojíme oba kabely, a to nejdříve kladný, pak záporný. Při tom dbejte, aby na kladném pólu nevzniklo krátké spojení. Pak vy-

šroubujeme zátky z plnicích otvorů a kontrolujeme, je-li kyse-
lina v normální výši, to jest 15—20 mm nad hornimi hranami de-
sek. Je-li kyseliny málo, doplníme články vždy jen destilovanou
vodou. — Pro destilovanou vodu (k dolévání) smí se použít jen
čisté nádoby skleněné, celuloidové nebo kameninové. Nikdy
nesmíme doplňovat obyčejnou vodou. Zředěnou kyselinou si-
rovou, chemicky čistou (hustota 1.24, t. j. 28 st. Bé) smí se do-
plňovat jen tehdy, když byla z článku rozlita nebo vylita. V ba-
terii zcela nabité má mít kyselina hustotu 1.24 (28 st. Bé). Podle
hustoty kyseliny možno posoudit, jak je baterie vybita, neboť
s postupujícím vybíjením klesá i hustota kyseliny. Hustotu kyse-
liny měříme násoskovým hustoměrem, tvořícím součást výbavy
vozu. Mimo to možno voltmetrem kontrolovati, má-li každý člá-
nek napětí 2.10 V. V zimě má být baterie obzvláště dobře na-
bita, poněvadž ve vybité baterii je řidší kyselina, která snadněji
zmrzne než hustá kyselina nabité baterie.

Při prohlídce očistí se též šroubové zátky, propichnou se
v nich ventilační otvory, a pak se zátky opět dobře zašroubují.

Povrch baterie je třeba hadrem pečlivě do sucha otřít a
svorky lehce namastit vaselinou. Na zalévací hmotu baterie
nesmí se dostati ani olej ani benzol.

Pak připojíme oba kabely, při čemž je nutno dbát i toho, aby
oba póly nebyly přehozeny. Přiložíme pak víko baterie a dobré
je utáhneme třmenem. Za provozu se občas přesvědčíme, zdali
baterie pevně sedí a podle potřeby ji přitáhneme.

Jestliže se baterie tímto způsobem pravidelně a důkladně
prohlíží, zamezí se její poruchy.

Podrobné údaje o správném zacházení a udržování baterie
jsou obsozeny v přiložené brožurce.

Neužívá-li se dočasně baterie, musí se vždy po čtyřech lý-
dnech normálním proudem nabít, a to podle potřeby ze zvlášt-
ního zdroje proudového.

Elektrické osvětlení

O elektrických aparátech zapalovacích (rozdělovač a cívka),
jakož i o dynamu jest zmínka v příslušných odstavcích motoru,

o jich obsluze, mazání a správném zapojení viz přiložené brožury o elektrické výzbroji a přiložené schema elektrického spojení.

Kontrolní žárovka na černaturní desce rozsvítí se vždy, když motor stojí a zapalování není vypnuto, nebo je-li zapalování zapnuto a motor běží na nižší otáčky než odpovídá rychlosti cca 15—20 km/hod. na přímý záběr. Jakmile otáčky motoru a tím i dynama stoupnou, žárovka zhasne, což je znaménkem, že proud je dodáván dynamem a baterie se dobíjí. Svítí-li žárovku i při vyšší rychlosti vozu než 20 km/hod., je to znaménkem, že elektrické zařízení není v pořádku a je nutno vadu ihned odstranit. V prvé řadě se přesvědčte, je-li klínový řemen dynamu v pořádku, nejsou-li kabely na dynamu přehozeny a také všechny ostatní kabely dobře připojeny. Je-li vše v pořádku, je vada jinde (dynamo, regulační přístroj) a nutno ji dát co nejdříve odstranit.

Aby se baterie nevybila, vytáhněte klíček vždy, když motor stojí.

Rozjíždění bez baterie.

Použilím dynama s regulací napětí jest dána možnost jízdy i bez baterie na proud dodávaný dynamem. Je nutno nějakým způsobem (buď roztlacením nebo puštěním s kopce) přivést vůz do dostatečné rychlosti (20 km/hod. na přímý záběr, resp. 11 a 6 km na II. nebo I. rychlosť) a udržovati motor na otáčkách, odpovídajících těmto rychlostem (cca 1000 ot./min.). Při případných zastávkách vozu je nutno nechat motor běžet na tyto otáčky dál, aby bylo uspořeno nové roztlacení.

Jízda bez dynamu.

Při poruše dynama nebo řemenu ventilátoru je možno — nepodaří-li se vadu odstranit —jeti ještě cca tři hodiny na proud, dodávaný baterií, jsou-li rozsvícena jen tlumená světla reflektorů. V tom případě je nutno zanechat střívání elektrickým spoušlěčem a nezapínati další zdroje spotřeby elektrického proudu.

Reflektory

jsou zařízeny na použití dvouvláknových žárovek pro velké a tlumené světlo. Radime, aby nikdy nebylo používáno silnějších

žárovek než 35 W, neboť jak dynamo, tak baterie jsou voleny pro použití žárovek této sily. Přepínač pro tlumení světel je nožní, pod pedálem spojky.

Ovládání klaxonu a ukazatele směru.

Tlačítka elektrické houkačky jest umístěno ve středu řídícího kola. Přepínač pro ukazatele směru nachází se na přístrojové desce.

Pojistky.

Všechny důležité větve okruhu proudu jsou chráněny pojistkami, umístěnými na armaturové desce. Z přiloženého schéma elektrického spojení je viděti, ke kterým součástkám elektrické výzbroje vozu jednotlivé pojistky patří. V případě, že některý spotřebitel proudu nefunguje, nutno se přesvědčiti, není-li jeho pojistka spálena.

Pedály, páky, klouby, pera atd.

Většina těchto mazacích míst jest mazána centrálně takže nevyžadují zvláštního mazání.

Pouze náboje pedálu nožní brzdy a ruční brzdové páky, jakož i klouby brzdového a acceleračního mechanismu namaží se občas, nejpozději vždy po 2000 km, olejem z ruční olejničky. Také hoření ložisko sloupku řízení namaže se občas několika kapkami oleje.

Vozová pera doporučuje se občas mazati. K tomu se má použít směsi oleje a petroleje (jeden díl strojního oleje na dva díly petroleje). Mazati může se bud štětcem anebo levnou ruční rozprašovací pumpičkou. Není třeba listy per od sebe roztahovati, neboť petrolejová směs vnikne rychle dovnitř per. — Při promazávání zadního pera dbátí toho, aby olej nevnikl do gumených pouzder třmenů per.

Vždy po 10.000 km, nebo aspoň jednou ročně je mimo to nutno, aby přední pero bylo z vozu demontováno, jednotlivé

pláty od sebe odděleny, dobře očistěny, prohlédnutý a promazány. Pak se pero opět složí a zamontuje.

Ohebná hadice pro pohon počítače kilometrů promaže se vždy po ujetí cca 10.000 km, nejlépe hustým tukem dobré kvality.

V přiloženém mazacím přehledu chassis jsou uvedena všechna místa, která nutno pravidelně mazat.

Tlumiče

Olej v hydraulických tlumičích přední nápravy doplní se vždy po ujetí 1000 km zátkou ve víku. Zde je nutno použít speciálního řídkého oleje pro tlumiče. Hustý olej je naprosto nevhodný, zhoršil by značně pěrování vozu a mohl by způsobit i poruchu tlumiče.

Centrální mazání

Vůz je vybaven centrálním mazáním, takže většina těch míst, která dříve musela pravidelně být promazávána ruční tlakovou moznici, může se centrálně. Ohledně obsluhy centrálního mazání odkazujeme na přiloženou zvláštní brožuru. Zdůrazňujeme pouze, aby bylo používáno motorového oleje takové viskosity, aby bylo zabráněno jeho ztuhnutí v trubičkách, jimiž jest k jednotlivým místům veden. Při chladném počasí, a zvláště za mrazu, má být proto používán olej, jehož bod tuhnutí jest co nejnižší. Olej nalévejte vždy přes sito, aby případné nečistoty nedostaly se do trubiček a neucpaly je. Zásobní nádrž centrálního mazání nachází se na pravé straně pod krytem motoru.

Mazati má se denně, aneb vždy po ujetí 100 km tím způsobem, že se nohou energicky (avšak nikoli nárazem) zatlačí píst do své krajní polohy. (Tlačítko pístu nachází se nad acceleeračním pedálem.)

Centrálním mazáním zjednoduší se značně obsluha vozu, avšak řidič vozu není zbaven povinnosti, aby občas kontroloval,

jsou-li všechna místo, která jsou centrálním mazáním obsluhována, skutečně také řádně namazána. Taková prohlídka spodku vozu, prováděná u příležitosti jeho čistění, je velmi užitečná i proto, že se začasté najdou i malé závady (povolené matky a pod.), jichž včasné opravení předejde větším poruchám a vydáním.

Na konci tohoto návodu je připojena přehledná tabulka, v níž uvedena jsou všechna místa, která nutno providelně mazat nebo jinak ošetřovat.

Pneumatiky a kola

Pneumatiky vyžadují opatrnosti a šetření, jinak způsobují při jízdě nepřijemné obtíže a zdražují podstatně provoz. Jest nutno všechna poškození okamžitě napravit, jinak se pneumatika může úplně zničit.

Hlavně je dbátí toho, aby pneumatiky byly nahuštěny na správný tlak. Tento tlak má být při obsazení vozu čtyřmi osobami vpředu i vzadu 1,2 at. Kontrolujte denně tento tlak manometrem, který tvoří součást výbroje vozu.

Není-li možno vyhnouti se jízdě po čerstvě štěrkovaných a špatných cestách, jezděte po nich volně, nemají-li pneumatiky irpěti.

Po každé jízdě a při zastávkách je dobré prohlédnouti pláště, nejsou-li v nich zaraženy ostré předměty, hřebíky atd., a ihned je vytáhnouti, aby při další jízdě pneumatiky dále neporušovaly. Poškozené místo jest pak nutno co nejdříve opravit.

Jest též nutno chránit pneumatiky před stykem s olejem a benzinem, před kyselinami a solemi, které kaučuk rozežírají.

Disková kola jsou snadno vyměnitelná. Uvolňování a utahování matic děje se roztáčecí klikou motoru, na níž je namontován speciální nástavec s kličkou pro matice, event. Ize tento nástavec na kliku nasaditi.

Při výměně kol je nutno po projetí kratší dráhy utáhnouti matice šroubů a normálně toto utažení občas kontrolovat. --

Matice mají na pravé straně vozu pravý závit, na levé straně levý závit. Při výměně kol namaže se závit tukem, aby povolení a utahování matic se usnadnilo.

Stojí-li vůz delší dobu bez použití, mají se obě nápravy zdvihnout a podložit dřevěnými špalíky tak, aby se pneumatiky úplně odlehčily. Ještě lépe je pneumatiky sejmout a uložit na tmavém a studeném místě. Při tom doporučuje se očistit dokonale vnitřek ráfku kola a natřít jej barvou, vzdorující rezu.

Použití řetězů v zimě má se omezit pouze na jízdu sněhem a za náledí. Řetězy mají být sejmuty ihned, jakmile nejsou nezbytně nutné.

Reservní kolo má být občas namontováno, aby se guma nekazila (nestárla).

Pokyny při jízdě

Po spuštění motoru (viz str. 11) sešlápně se levou nohou spojkový pedál, pravá ruka uchopte řídící kolo, levá zasune I. rychlosť a povolí ruční brzdu (viz polohy zasouvací páky str. 17). — Pedál spojky se pomalu spouští a zároveň se pravou nohou přidává plynu — vůz se rozjíždí. — Po zrychlení na cca 10 km zasunie se II. rychlosť a po novém zrychlení na cca 15 až 20 km III. rychlosť (předpokládán rovinatý terén).

Zvykejte si pokládati levou nohu na spojkový pedál jen v okamžiku vypínání spojky a nepřipusťte, aby spojka klouzala.

Při pomalé jízdě městem regulujte rychlosť pouze plynem a brzdou a shledáte, že výkon a pružnost motoru dovolí i velmi pomalou jízdu a značné zrychlení na přímý záběr.

O zasouvání jednotlivých rychlosťí na nižší a vyšší rychlosť viz stránku 18.

Za prvních 1500 km nepřekročte maximální hodinovou rychlosť 45 km na přímý záběr, 25 km na II. rychlosť, 13 km na I. rychlosť, aby se mechanismus dobře zaběhnul. V žádném případě nejezděte však tyto rychlosťi na plný plyn. Tím zvýší se značně životní doba všech strojních součástí.

Na velmi špatných cestách a při překážkách (rigolech, přejezdech dráhy atd.) zmírněte patřičně rychlosť uchráním plynu, případně i přibrzděním. Při jízdě s kopce lze použít motoru při zapnuté spojce jako brzdy. Nožní brzdu mějte vždy tak seřízenou, abyste používali ruční brzdy jen ve výjimečných případech a k zajištění stojícího vozu.

K zastavení vozu se ubere plyn, sešlápně se spojka, vysune se zasouvací páka do střední polohy a při zcela sešlápnutém pedálu nožní brzdy silně utáhne se ruční brzda.

Vytažením klíčku nebo jeho otočením, až zhasne kontrolní žárovka, vypne se zapalování a pak se uzavře kohout benzínového vedení. — V zimě za mrazu vypusti se vodu z chladiče.

Ošetření karoserie

Vzhled karoserie, blatníků, kapoty, tedy vzhled celého vozu vyžaduje občasného ošetření lakovaného povrchu. — Rovněž i polštářování nutno čas od času ošetřit, aby úprava vozu zůstala pokud možno nejdéle ladná.

Lakování:

Ostříkejte vůz proudem čisté vody ihned po ukončení jízdy, nejméně však jednou za týden. Vůz zbavený veškerého bláta a prachu otřete měkkou houbou a osušte srncí koží. Nestřírejte prach a bláto pouze houbou, třeba mokrou, křemičitá, ostrá zrnka prachu proškrábou lakování. Skvrna po oleji odstraní se z lakování leštící vodičkou. Vadné místo se namočeným hadříkem vytře až do sucha.

Občas, za měsíc nebo dva — při častých a dlouhých jízdách i dříve — má být k osvěžení laku použito leštidla (polírky). Tím odstraníte škrabance i skvrny, způsobené olejem, lihobenzinovou směsí, nebo mechanickým způsobem.

Pro leštění užívejte vodiček spolehlivých jakostí, které neporuší lak a které vám na přání doporučíme.

Leštění provádí se v kruhových fázích a po dobrém rozetření leštěme plochu suchým, jemným flanellem tak dlovho, až docílíme jasného a vysokého lesku.

Motorovou kapotu leštěte až po vychladnutí — ne za tepla. Usnadněte si práci.

Každý odstín laku na vzduchu oxyduje a povrch matovatí. Leštící vodičkou se tato vrstva odstraní a proto se při počátku práce hadřík někdy poněkud zabarví.

Ošetření střechy pevných vozů:

Střecha zhotovená jest z nepromokavého plátna, stříkaného z venku lakem černým, neb v barvě karoserie.

Od prachu a bláta očistí se proudem čisté vody, osuší houbou a suchým hadrem.

Skvrny od špíny odstraní se vlažnou vodou a terpentýnovým mýdlem.

Skvrny od oleje a mastnoty odstraní se hadříkem namočeným do čistého terpentýnu.

Vyčistěná a osušená střecha potře se slabě hadříkem namočeným v čistém olivovém oleji, dostane tím nového lesklého vzhledu.

Ošetření střechy skládací:

Střechovice očistí se od bláta a prachu nejprve proudem čisté vody. Po vysušení se očistí špinavá místa terpentýnovým mýdlem a vlažnou vodou.

Skvrny mastné odstraní se vytřením hadříkem, namočeným v čistém terpentýnu.

Neodstraňujte mastné skvrny na střechovici benzinem. Benzin poruší gumovou mezivložku a střechovice ztrácí na nepromokavostí.

Střechu po ošetření uhladte vlasovým kartáčem.

Ošetření polštářování:

Opěry sedadla občasné vyjměte a proklepejte rákoskou. Uvolněný prach odstraňte kartáčem na prach.

Mastné skvrny odstraní se benzinem.

Špinavé skvrny odstraní se terpentínovým mýdlem a vlažnou vodou.

Vyčistěné polštářování uhláďte jemným kartáčem ve směru látkového vlasu.

Kožené polštářování vyčistí se od prachu suchým hadrem. Skvrny odstraní se terpentínovým mýdlem a vlažnou vodou.

Vyčistěné kožené čalounění přelře se slabě namočeným hadříkem v čisté vaselině, neb olivovém oleji. Po natření, suchým hadříkem pak nutno vyleštiti.

Ošetření oken:

Průhlednost oken zajistíte si omytím vlažnou vodou. Po osušení vytrou se bezvlasým hadříkem, namočeným v lihu.

Vodítka spouštěcích oken od prachu pečlivě očistění promastíme občasné čistým lojem. Usnadní se tím pohyb spouštěcích oken.

Občas prohlédněte odtokové otvory na spodní hraně dveří. Zabráníte tím poškození vnitřního potahu.

Závěsy, zámky občas promažte čistou vaselinou, zamezíte skřípání čepů c zámků.

Budete-li dbát těchto pokynů, uchováte si krásný vzhled svého vozidla.

Přehled mazání vozu ŠKODA »RAPID«.

Mazací intervaly jsou udány podle kilometrů i podle času. Mazání má být provedeno podle toho, který málo nastal dříve.

Kde mazati	Sídlo návodu	Cíl mazati	Jak často mazati				
			500 km 14 dní	1000 km 1 měsíc	2000 km 2 měsíce	4000 km 4 měsíce	10000 km 12 měs.
Motor	5	olej				viz podrobný návod o doplňování a výměně oleje	
Centrální mazání	31	olej	X				
Olejový filtr vyčistit	6	—	—	—	X	—	—
Olej, filtr-vyměnití vložku	6	—	—	—	—	—	X
Maznička rozdělovače	7	spec. tuk	—	—	X	—	—
Maznička lož. ventilátoru	11	tuk	—	X	—	—	—
Elektrické přístroje	—	dle návodu	—	—	X	—	—
Spojka, tlak, ložisko	16	olej	—	X	—	—	—
Převod. skříň - doplnit	17	olej	—	—	X	—	—
Převod. skříň - vyměnit	17	olej	—	—	—	X	—
Zadní náprava - doplnit	19	olej	—	—	X	—	—
Kul. lož. náboje zad. kol	20	tuk	—	—	—	X	—
Zadní náprava - vyměnit	19	olej	—	—	—	X	—
Přední náboje kol	20	tuk	—	—	X	—	—
Olejové lumiče doplnit	31	olej spec.	—	X	—	—	—
Rizení	20	olej	—	—	—	X	—
Baterie	27	—	viz podrobný návod o ošetřování				
Náboj ruční brzdy	30	olej	—	—	X	—	—
Klouby brzd a accelerace	30	olej	—	—	X	—	—
Ložisko sloupku řízení	30	olej	—	—	X	—	—
Hadice počítáče kilometrů	31	tuk	—	—	—	—	X
Přední a zadní pero	30	petrolej, olej	—	—	—	X	—
Přední pero - prohlídka	30	—	—	—	—	—	X
Lana brzd	24	olej	—	X	—	—	—
Nahuštění pneumatik 5.75 - 16 při voze se 4 osobami			vpředu 1:2 at. vzadu 1:2 at.				
Při vypouštění vody z chladiče neopomeňte sejmout uzávěrku nalévání chladiče.							

Obsah:

»Desatero« pro dobrého řidiče	3
Technická data	4
Motor:	
Mazání motoru	5
Seřizování motoru	6
Obsluha a seřizování zapalování	7
Kurburátor	9
Benzinová pumpa	9
Cistič benzínu	10
Cistič vzduchu	10
Ventilátor a dynamo	10
Spouštění motoru	11
Motor v zimě	13
Poruchy při běhu motoru	14
Spojka	
Rychlostní převody	16
Spojovací hřídel s kardánovými klouby	19
Zadní náprava	19
Fřední náprava	20
Rízení	20
Brzdy	21
Chlazení	25
Benzinová nádrž a palivo	26
Baterie	27
Elektrické osvětlení	28
Pedály, páky, klouby, pera atd.	30
Tlumiče	31
Centrální mazání	31
Pneumatiky o kolo	32
Pokyny při jízdě	33
Ošetření karoserie	34
Přehled možání vozu	37